

Ruština jako největší slovanský jazyk

- nejrozšířenější slovanský jazyk
- mateřský jazyk asi 150 mil. lidí na celém světě (asi 120 mil. v Ruské federaci, zhruba 30 mil. v USA, Kanadě, Izraeli a evropských zemích).

Indoevropské jazyky

https://cs.wikipedia.org/wiki/Indoevropsk%C3%A9_jazyky

<https://www.youtube.com/watch?v=gWUn2zuRsuo>

Slovanské jazyky

https://cs.wikipedia.org/wiki/Slovansk%C3%A9_jazyky

Východoslovanské jazyky

Ruština

Běloruština

Ukrajínština

(Rusínština)

Nástin historického vývoje ruštiny

- **Praslovanština (společný jazyk všech Slovanů)** - 1. tisíciletí př. n. l. - přelom 9. a 10. století n.l.
- 4.-7. stol. – stěhování národů → Slované západní, východní, jižní

https://cs.wikipedia.org/wiki/Slovan%C3%A9#/media/File:Roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%AD_Slovan%C5%AF.png

- **Staroruština** (východoslovanština) (*древнерусский язык*), v 6.–14. stol. - východní Slované, žijící na území dnešního Běloruska,

severní Ukrajiny, části evropského Ruska a několika východních vojvodství Polska.

- 9.-12. stol. Kyjevská Rus

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/db/Principalities_of_Kievan_Rus%27_%281054-1132%29.jpg

- 10. stol. – přijetí křesťanství (988)
- staroslověnština (Cyril a Metoděj) – hlaholice - cyrilice → azbuka

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlaholice>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Cyrilice>

https://jazyky-individualne.cz/_files/200000102-e744de83ee/azbuka.png

- 11.-13. stol. – úpadek Kyjevského státu – posilování vlivu Moskevského státu - nájezdy turkických kmenů – rozpad východoslovanské jednoty
- od 14. stol. – utváření samostatných jazyků ruské, běloruské a ukrajinské národnosti.
- od 19. stol. – rozvoj světského písemnictví - utváření současné spisovné ruštiny (A.S. Puškin, Lermontov, Gogol, Turgeněv, Dostojevskij, Tolstoj, Čechov aj.)
- v 20. stol. - období existence sovětského státu (SSSR) - hlavním dorozumívací prostředek dalších slovanských i neslovanských národů a národností, žijících na území Sovětského svazu.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Sov%C4%9Btsk%C3%BD_svaz

- oficiální jazyk sovětského období - ideologické deformace, stabilizace jazykové normy, vzrostla role ruštiny v mezinárodní komunikaci a zájem o její studium v zahraničí (v r. 1975 se ruštině na celém světě učilo asi 18 mil. lidí).
- od poloviny 80. let 20. stol. (M. Gorbačov – *гласность, перестройка*) dochází v ruštině k dramatickým změnám, vyvolaným zásadními společensko-politickými změnami ve střední a východní Evropě:
  - deideologizace a nová ideologizace jazyka,

- sémantické posuny a změny,
- změna stylových norem a míšení stylů,
- nové principy a formy komunikace,
- nové typy a formy mluvených i psaných textů,
- živelná demokratizace jazyka a komunikace.

Charakteristika současné ruštiny:

- obecně slovanský základ ruštiny byl v průběhu historického vývoje do značné míry formován **cizojazyčnými vlivy**:
- prvky církevněslovanské (**staroslověnština**)
- *оро, оло, ере, еле (город × град, сторона × страна, хоронить × хранить, голова × глава, середина × среда)*
- vliv **řečtiny** (i latiny): *кукла, лента, лохань, свекла, фонарь, скамья, баня, тетрадь, алфавит, икона, монастырь, театр, металл (аудитория, экзамен, депутат, конституция)*
- **turkotatarské jazyky** (*каблук, сундук, казна, караул, таракан, утюг, чугуун, деньги, сарафан, кулак, тюрьма, мишень, алый, карий, кирпич, серьга, арбуз, чулок, стакан, карандаш, фарфор, лапша, чемодан, штаны, изюм*)
- evropské jazyky: **němčina** (*бутерброд, галстук, шляпа, контора, пакет, преискуронт, бухгалтер, лагерь, командир, картофель, лук*), **francouzština** (*костюм, жилет, пальто, браслет, этаж, мебель, атака, десант, флот, партнер, пьеса, актер, суфлер, антракт*),
- v současnosti - silný vliv **angličtiny**:
  - terminologie (*компьютер, браузер, принтер, файл, директория, интерфейс*)
  - jazyk publicistiky (*лидер, департамент, митинг, бюджет, саммит, пиар*)
  - slang mládeže (*айзы, воркать, герла, клоуза, мани, паренты, рингать, флет, френд, хэнды*)

Některé typologické zvláštnosti ruštiny:

- pohyblivý kvantitativní přízvuk: город, городa
- v minulém čase nemá pomocné sloveso *být* (*я написал* = *napsal jsem*)
- v přítomném čase chybí spona, u sloves používá osobních zájmen (*она добрая* = /ona/ *je hodná*)
- časté neosobní vyjadřování (*что нам делать* = *co máme dělat*)
- asymetrické větné konstrukce (činitel děje/nositel stavu je vyjádřen jiným pádem než nominativem:

Таких случаев не бывает. - Takové **případy** nebývají.

Друзьям нужна помощь. - **Přátelé** potřebují pomoc

Подуло лёгким ветерком. - Zavanul lehký **větrík**.

Почему ему можно курить, а мне нельзя? - Proč **он** může kouřit, a já nesmím?

- produktivita tvoření slov **skládáním** (*пылесос, мясорубка, соковыжималка, луноход, судостроение, налогоплательщик*),
- častá **zkratková slova** (*физкультура, завкафедрой, замдиректора, спецназ, самиздат, сантехник, медсестра, горком*)

- **ve srovnání s češtinou:**

- **silnější tendence k internacionalizaci** (větší otevřenost ruštiny vůči vnějším vlivům)
- tzv. analytická adjektiva cizího (mezinárodního) původu: *автомагнитола, биополе, видеопират, кинореклама, порнофильм, радиожурналист, ретростиль, стереозапись, телепокупки, экосоциализм, электромобиль, фото модель; гиперинфляция, макроэкономика, микроклимат, мультикультура,*
- **větší tendence k analytismu a aglutinaci** (víceslovná pojmenování, složeniny s cizojazyčnými prvky)

Zvuková stránka jazyka:

- korelace měkkosti x tvrdosti souhlásek: б – б', в – в', г – г', д – д', з – з', к – к', л – л', м – м', н – н', п – п', р – р', с – с', т – т', ф – ф'
- pohyblivý kvantitativní přízvuk: *gorod, goroda*
- redukce nepřízvučných samohlásek:
2. 2. 1.
[гoрə д] [гə рл дa]
gorod goroda
- intonace